

Výsledky individuálních perinatálních dat za rok 2024

Úhrnná plodnost žen v České republice se nadále snižuje, i v roce 2024 pokračoval pokles počtu porodů a narozených dětí. Těžiště plodnosti se nadále přesouvá do vyšších věkových skupin, ženy ve věku 30 až 34 let tvořily opět nejpočetnější skupinu rodiček. Meziročně se znovu zvýšil podíl porodů císařským řezem.

Ústav zdravotnických informací a statistiky ve spolupráci s Českou gynekologickou a porodnickou společností a Českou neonatologickou společností představují nejčerstvější data.

POČET PORODŮ A NAROZENÝCH DĚTÍ

Pokles absolutního počtu porodů a narozených dětí pokračoval i v roce 2024, a to již třetím rokem v řadě. Podle údajů NRRZ bylo v roce 2024 evidováno 82 479 porodů a 83 557 narozených dětí. Tento trend je důsledkem úbytku žen ve fertilním věku, ale také i dlouhodobě klesající úrovně plodnosti. Do věku maximální úrovně plodnosti se totiž dostávají populačně slabé ročníky narozené v 90. letech 20. století. Úhrnná plodnost v roce 2024 dosáhla podle údajů Českého statistického úřadu hodnoty 1,37 dítěte na jednu ženu a pohybuje se tak hluboko pod úrovní prosté reprodukce (2,1 dítěte na 1 ženu).

Nejvyšší počet porodů byl tradičně zaznamenán v Hlavním městě Praze, kde se uskutečnilo 18,5 % z celkového počtu (15 238 porodů). Významný podíl vykázal rovněž Jihomoravský kraj s 12,0 % (9 915 porodů). Naopak nejnižší počty porodů byly evidovány v Pardubickém kraji (3,7 %, 3 082 porodů) a v Karlovarském kraji (1,9 %, 1 605 porodů).

Struktura porodů podle typu zdravotnického zařízení zůstala i v roce 2024 víceméně stabilní. Největší podíl (více než 44 %) připadl na porodnice základní úrovně, kde se uskutečnilo 36 577 porodů. V perinatologických centrech intenzivní péče (PCIP) bylo realizováno 34,5 % ze všech porodů (28 447 porodů). Zbývajících 21,2 % porodů proběhlo v perinatologických centrech intermediární péče (PCIMP), konkrétně 17 455 porodů.

Stejně jako počet porodů i počet narozených dětí v České republice analogicky klesá. Posledním rokem, kdy byl zaznamenán nárůst, byl rok 2021, kdy se podle údajů Národního registru reprodukčního zdraví (NRRZ) narodilo 110 534 dětí. Od té doby počet narozených dětí každoročně klesá. V roce 2022 se narodilo 100 936 dětí, o rok později 90 658 dětí a v roce 2024 celkem 83 557 dětí.

Uvedené údaje nezahrnují děti narozené mimo zdravotnická zařízení, jejichž hlášení do Národního registru reprodukčního zdraví je dlouhodobě problematické. Právě tato oblast představuje nejslabší místo v pokrytí a úplnosti dat.

V roce 2024 činil průměrný věk rodiček v České republice 31,2 let. Průměrný věk prvorodiček byl 29,8 let, zatímco vícerodičkám bylo v průměru 32,5 let. Nejvyšší průměrný věk rodiček byl zaznamenán v Hlavním městě Praze (32,5 let), následoval Jihomoravský kraj (31,5 let) a Zlínský kraj (31,3 let). Naopak nejnižší průměrný věk rodiček byl v Ústeckém kraji (29,7 let) a Karlovarském kraji (29,6 let).

VÍCEČETNÁ TĚHOTENSTVÍ A PORODY DVOJČAT

Podíl vícečetných těhotenství v České republice dlouhodobě klesá. Podíl dvojčetných porodů, který dosáhl vrcholu v roce 2010 (2,1 %), do roku 2023 poklesl na 1,2 %. V roce 2024 činil tento podíl shodně 1,2 %. Na tomto poklesu se významnou měrou podílela změna úhrady asistované reprodukce z veřejného zdravotního pojištění, kdy od roku 2012 jsou hrazeny až čtyři cykly IVF namísto původních tří, pokud v prvních dvou cyklech je transferováno pouze jedno embryo. Tento postup výrazně přispívá ke snižování počtu vícečetných těhotenství. Porody více než dvou dětí byly v roce 2024 zcela výjimečné, jejich podíl činil pouze 0,008 %.

Nejvyšší frekvence porodů dvojčat byla zaznamenána v Hlavním městě Praze (1,8 %) a Královéhradeckém kraji (1,5 %). Naopak nejnižší výskyt těchto porodů byl evidován v Karlovarském (0,7 %) a Středočeském kraji (0,6 %).

Z hlediska typu zdravotnického zařízení byl podíl vícečetných porodů nejvyšší v PCIP, kde dosáhl 2,4 %. V PCIMP činil tento podíl 0,9 %, zatímco v porodnicích základní úrovně byl dle očekávání výrazně nižší, pouze 0,5 %.

Z celkového počtu narozených dvojčat v roce 2024 bylo 72,1 % klasifikováno jako bichoriální, 24,0 % jako monochoriální a u 3,9 % případů nebyl typ chorionicity uveden. Regionální rozdíly v míře neurčeného typu dvojčat naznačují pravděpodobné nesrovnalosti v hlášení zvláště některými poskytovateli péče.

PŘEDČASNÉ PORODY

V roce 2024 dosáhla v České republice frekvence předčasných porodů (před 37. týdnem těhotenství) 6,6 %, což představuje celkem 5 464 porodů. Porody před 34. týdnem tvořily 1,7 % (celkem 1 383 porodů) a porody před 28. týdnem představovaly 0,3 % (celkem 270 porodů). Nejvyšší výskyt předčasných porodů byl evidován v Ústeckém kraji, kde fungují dvě PCIP. Naopak nejnižší frekvence byla zaznamenána ve Středočeském kraji a v Kraji Vysočina.

Z uvedených předčasných porodů se 57,1 % (3 120 porodů) odehrálo v PCIP, 22,4 % (1 226 porodů) v PCIMP a 25,3 % (1 385 porodů) v porodnicích základní úrovně.

Hlavním cílem centralizace předčasných porodů je porod a následná péče o předčasně narozené děti v PCIP a PCIMP. Centralizace předčasných porodů do perinatologických center je klíčová nejen pro udržení současných vynikajících perinatálních výsledků, ale zejména z důvodu ochrany zdraví předčasně narozených novorozenců.

CÍSAŘSKÉ ŘEZY, VAKUUMEXTRAKCE A FORCEPSY

V roce 2024 dosáhl podíl porodů vedených císařským řezem v České republice 26,8 %, jednalo se o 22 133 porodů. Podíl porodů císařským řezem kontinuálně narůstá od roku 2018, kdy činil 23,6 % (26 348 porodů). Hodnota 26,8 % porodů císařským řezem je nejvyšší za celou dobu existence sběru dat v NRRZ.

Regionálně se podíl císařských řezů významně liší. Je to do značné míry způsobeno právě zastoupením specializovaných perinatologických center v regionech. Centra koncentrují rizikové případy a předčasné porody, proto v regionech s dominancí center bývá podíl porodů císařským řezem zpravidla vyšší. Nejvyšší podíl porodů císařským řezem byl tradičně v Hlavním městě Praze,

a to 33,0 % (5 036 porodů), neméně naopak v Pardubickém (23,1 %, tedy 711 porodů) a Karlovarském kraji (23,1 %, tedy 370 porodů).

Současně dochází i ke změnám ve frekvenci vaginálních operačních porodů. Podíl porodů zakončených vakuumentextrakcí vzrostl z 1,8 % v roce 2014 na 2,8 % v roce 2024. Naopak využití porodnických kleští vykazuje klesající trend, z 0,7 % v roce 2014 poklesla jeho frekvence na 0,2 % v roce 2024.

PERINATÁLNÍ ÚMRTNOST

Mezi nejzákladnější a nejvýznamnější ukazatele kvality perinatologické péče patří mateřská, perinatální a novorozenecká úmrtnost. Tyto indikátory zůstávají v České republice trvale velmi nízké a v mezinárodním srovnání se Česká republika dlouhodobě řadí mezi země s nejpríznivějšími výsledky v oblasti reprodukční péče.

Mrtvorozenost dosáhla v roce 2024 hodnoty 3,4 ‰, což představuje téměř shodnou úroveň s předchozím rokem (3,3 ‰ v roce 2023). Mírný nárůst byl zaznamenán u časně novorozenecké úmrtnosti, která vzrostla z 0,8 ‰ v roce 2023 na 1,0 ‰ v roce 2024. V důsledku toho došlo k mírnému zvýšení perinatální úmrtnosti, která v roce 2024 dosáhla hodnoty 4,4 ‰ oproti 4,1 ‰ v roce předchozím. Celkový počet perinatálních úmrtí v roce 2024 činil 369 případů.

Perinatální úmrtnost u dvojčat tradičně vykazuje vyšší hodnoty než u narozených z jednočetných těhotenství. V roce 2024 činila mrtvorozenost u dvojčat 7,2 ‰, časná novorozenecká úmrtnost dosáhla 5,6 ‰ a perinatální úmrtnost pak 12,7 ‰.

Vyšší perinatální úmrtnost je rovněž spojena s předčasnými porody, přičemž nejrizikovější skupinu představují narození v nejnižších gestačních týdnech. Ve skupině dětí narozených před 28. týdnem těhotenství byla v roce 2024 mrtvorozenost extrémně vysoká, a to 275,2 ‰, časná novorozenecká úmrtnost činila 217,6 ‰ a perinatální úmrtnost dosáhla 432,9 ‰. U dětí narozených od 28. do 33. týdne jsou zaznamenány nižší hodnoty úmrtnosti, mrtvorozenost 53,3 ‰, časná novorozenecká úmrtnost 13,5 ‰ a perinatální úmrtnost 66,0 ‰. Míry úmrtnosti v kategorii narozených od 34. do 36. týdne se blíží celostátnímu průměru, a to mrtvorozenost 10,8 ‰, časná novorozenecká úmrtnost 2,5 ‰ a perinatální úmrtnost 13,3 ‰.

Veškeré údaje, které vychází z Národního registru reprodukčního zdraví, jsou pravidelně zveřejňovány a publikovány na webových stránkách www.nzip.cz/nrrz, kde jsou uživatelům k dispozici výstupy ve formě otevřených datových sad, datových souhrnů, analytických studií a interaktivních vizualizací. Standardní výstupy ve formě ročenek, které vydává ÚZIS od roku 1994, budou také postupně doplňovány.